



**MTA Law Working Papers
2020/16.**

**Az európai szervezett bűnözés
alakulása a COVID-19 járvány
okozta krízishelyzet tükrében**

Czebe András

Magyar Tudományos Akadémia / Hungarian Academy of Sciences

Budapest

ISSN 2064-4515

<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

Czebe András*:

Az európai szervezett bűnözés alakulása a COVID-19 járvány okozta krízishelyzet tükrében**

Absztrakt: A COVID-19 járvány okozta társadalmi és gazdasági válsághelyzettel a szervezett bűnözés visszaél. Jóllehet e krízishelyzet valódi hatása még nem nyilvánvaló, minden korábbinál szorosabb együttműködést követel meg az Európai Unió bűnügyi közösségétől. Elvégre a belbiztonság hatékony megteremtése a folyamatban lévő változásoknak a jobb megértésén és kommunikációján alapul. Jelen tanulmány a COVID-19 járvány lehetséges hatásait vizsgálja az európai szervezett bűnözés alakulására nézve.

1. Bevezetés:

A jövő előrejelzése mindig rejt magában némi spekulációt. A bűnügyi tudományok által kimunkált törvényszerűségekre támaszkodva mégis lehetővé válik olyan fejlődési folyamatoknak a feltérképezése, amelyekből általános következtetéseket tudunk levonni a belbiztonság jövőbeli veszélyeire vonatkozóan. Minthogy a COVID-19 járvány okozta krízishelyzet a korábbiaknál jóval gyorsabban alakult ki, a bűnügyi tudományos közösségnek is nélkülözhetetlen felvennie vele a tempót.¹

A Bűnüldözési Együttműködés Európai Ügynökség (a továbbiakban: Europol) által nyilvánosságra hozott adatok alapján megalapozottan állítható, hogy a COVID-19 járvány jelentős hatást fejt ki az Európai Unió (a továbbiakban: EU) szervezett bűnözésének alakulására. S hogy az európai bűnüldöző szervezet e téren ne érje meglepetés, három, jól elkülöníthető szakaszt kell szem előtt tartaniuk: a szervezett bűnözés alakulásának rövidtávú (jelenlegi), középtávú (a következő hetekben és hónapokban bekövetkező) és hosszútávú szakaszát.²

A bűnszervezetek ti. gyorsan visszaéltek a COVID-19 járvány okozta körülményekkel. Egyes bűncselekmények elkövetése gyakoribbá, míg mások ritkábbá váltak. Elvégre a bűnözés a krízishelyzetben sem szünetel, amely leginkább a kiberbűnözésben, a hamisított

* Dr. Czebe András, egyetemi tanársegéd, SZE Bűnügyi Tudományok Tanszék

** Lezárva: 2020. május 4.

¹ A bűnügyi tudományok hazai képviselői körében a kézirat lezárásáig az alábbi publikációkat találtam a jelenlegi járványhelyzethez kötődően: Ambrus István: A koronavírus-járvány és a büntetőjog, MTA Law Working Papers, 2020/5, <https://jog.tk.mta.hu/mtalwp/a-koronavirus-jarvany-es-a-buntetojog?download=pdf>; Hollán Miklós: Bolyongás a járvány (büntetőjogi) fogalma körül, MTA Law Working Papers, 2020/8, <https://jog.tk.mta.hu/mtalwp/bolyongas-a-jarvany-buntetojogi-fogalma-korul?download=pdf>

² Europol: Beyond the pandemic. How COVID-19 will shape the serious and organised crime landscape in the EU, 30 April 2020, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/report_beyond_the_pandemic.pdf, 4.

gyógyszerekkel és egészségügyi termékekkel való kereskedelemben, a gazdasági bűnözésben és egyéb visszaélésekben realizálódik. Az elkövetők ezeket általában önállóan vagy bűnszervezetekben követik el.

A világ bűnügyi közössége számára mindez nem meglepő. Hiszen a szervezett bűnözés válsághelyzethez való alkalmazkodó-képességére már korábban is fény derült. E jelenség viszont még korántsem fedte fel valódi arcát.

2. Az európai szervezett bűnözés alakulása a COVID-19 járvány okozta krízishelyzet tükrében

A COVID-19 járványhelyzetben megnyilvánuló bűnözői tevékenység a szervezett bűnözés irányába mutat. A változás nem is elsősorban az aktív bűnszervezetek számát, hanem az általuk megvalósított bűncselekményeknek a típusát érinti. A bűnszervezetek tí. rendkívül gyorsan lecsaptak az újonnan kibontakozó lehetőségekre. A következőkben e változási folyamatoknak a jelene és várható jövője kerül bemutatásra az Europol által közzétett jelentések fényében.

2.1. Rövidtávú szakasz

Az EU tagállamai eddig főként a lezárásokra és karanténintézkedésekre fókuszáltak. A szervezett bűnözés alakulása azonban szorosan követi a COVID-19 pandémia európai terjedését. Rövidtávú hatása jelenleg a kiberbűnözésben, a hamisított gyógyszerekkel és egészségügyi termékekkel való kereskedelemben, a gazdasági bűnözésben és egyéb visszaélésekben realizálódik. Ugyan a járványhelyzet széles körben vált a propaganda eszközévé, az EU-t ért terrorfenyegetésekre eddig korlátozott befolyást gyakorolt.³

A kiberbűnözők reakciója meglehetősen gyors volt. A járvány megjelenésével csaknem azonnal megjelentek az újabb típusú kibertámadások. E jelenség részben annak köszönhető, hogy a lezárások időszakában a társadalomnak megnövekedett a digitális és az online megoldások iránti igénye. A COVID-19 járvány első heteiben a kiberbűnözés erőteljes növekedéséről számoltak be EU-szerte a pandémiához kötődően.⁴

A kiberbűnözés természete is megváltozott mióta a vírus elérte Európát. Az adathalászat és a rosszindulatú szoftveres támadások összetettebbé, kidolgozottabbá váltak. A kiberbűnözők

³ Uo.

⁴ Europol: Catching the virus. Cybercrime, disinformation and the COVID-19 pandemic, 3 April 2020, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/catching_the_virus_cybercrime_disinformation_and_the_covid-19_pandemic_0.pdf, 4.

ugyanakkor már a járvány első heteiben tettestársakat toboroztak az adathalászat mértékének és a támadások hatásának fokozása érdekében.⁵

Egyes kiberbűncselekményeknek az elkövetési módja is megváltozott. Így pl. a zsarolóprogramok esetében a kiberbűnözők lerövidítették a fertőzés és a támadás közötti időszakot, s a profit maximalizálása érdekében immáron nem várják ki a támadás lehető legmegfelelőbb pillanatát.⁶

Aggodalomra ad okot továbbá az is, hogy az elszigeteltségnek, a megnövekedett online jelenlétnek, valamint a felügyelet alacsony intenzitásának köszönhetően megnövekedett a gyermekek kiberszexuális zaklatása.⁷

A sikeres kibertámadásokat foganatosító elkövetőknek a körét többnyire ugyanazok alkotják, akik már a járványt megelőzően is aktívan bűnöztek. Az utóbbi hetek sikertelen támadásai viszont arra engednek következtetni, hogy megjelent mellettük az az alkalmoszerű kiberbűnözői réteg is, akik nincsenek a megfelelő technikai tudás birtokában. A kiberbűnözői aktivitás kezdeti, márciusi hullámját követően, április végére relatíve visszaesett.⁸

A kiberbűnözésnek további, jól érzékelhető formája azon hirdetésekben érhető utol, amelyekben hamis COVID-19 tesztkészleteket és kezeléseket népszerűsítene. Ugyan napi szinten jelennek meg ilyen típusú tartalmak, a járvány visszaesésével várhatóan csökkenni fog az intenzitásuk.⁹

2.2. Középtávú szakasz

A lezárási és korlátozási intézkedések oldódásával a bűnözés is várhatóan vissza fog térni a járványt megelőző szintjéhez és cselekményeihez. A COVID-19 pandémia ugyanakkor olyan új körülményeket is teremthet a bűnözők számára, amelyekkel a krízishelyzet jelenlegi szakaszát követően fognak visszaélni.

2.2.1. Kiberbűnözés

A kiberbűnözés várhatóan a járvány során is népszerű fog maradni a szervezett bűnözés körében. Elvégre a korlátozásoknak és a társadalmi távolságtartásnak a kontinuitása növelni fogja a digitális szolgáltatások igénybevételét. A rosszindulatú szoftvereknek és

⁵ Europol: Pandemic profiteering. How criminals exploit the COVID-19 crisis, March 2020, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/pandemic_profiteering-how_criminals_exploit_the_covid-19_crisis.pdf, 4.

⁶ Europol (3 April 2020) 5.

⁷ Uo. 7.

⁸ Uo. 6.

⁹ Uo. 10.

zsarolóprogramoknak a szétesztása viszont a jelenlegi fókuszpontjáról (egészségügy és oktatás) visszatérhet a járványhelyzetet megelőzően célkeresztbe vett vállalkozásokhoz, legyen szó azok újra nyitásáról vagy online terjeszkedéséről.¹⁰

A gyermekek kiberszexuális zaklatása ugyanakkor mindaddig meghatározó fenyegetésnek fog ígérkezni, amíg a gyermekek többsége a korlátozások során online tölti távoktatási- vagy szabadidejét. A gyermekek online védelme ily módon továbbra is szoros nyomon követést és megelőző intézkedéseknek a bevezetését igényli.¹¹

2.2.2. Hamisított gyógyszerekkel és egészségügyi termékekkel való kereskedelem

A hamisított gyógyszerek illetőleg egészségügyi termékek kereskedelmére fókuszáló bűnszervezetek, kihasználva az eredeti termékek hiányát és a polgárok félelmét, rendkívül gyorsan igazították termékkínálatukat a COVID-19 járvány okozta körülményekhez. E pandémia megjelenésével ugyanis robbanásszerűen megnőtt a hamisított orvosi felszereléseknek (pl. maszkok, kesztyűk, tesztkészletek stb.), fertőtlenítőszernek (pl. alkoholalapú gél, szappan, törlőkendő stb.) és gyógyszereknek (pl. vírusölő, arthritis és malária kezelését célzó készítmények, gyógynövények stb.) a jogellenes kereskedelme. A bűnszervezetek ezáltal ismételten magasfokú alkalmazkodó-képességükről tettek tanúbizonyságot. Minthogy az említett termékek iránt továbbra is rendkívül magas EU-szerte a kereslet, a bűnszervezetek továbbra vissza fognak élni a járványhelyzettel. A kötelező maszkviselet bevezetése ugyanakkor még inkább megnövelheti a hamis egészségügyi termékek kínálatát.¹²

A COVID-19 elleni vakcina kifejlesztése érdekében világszerte óriási küzdelem, verseny zajlik. Ezzel természetesen a bűnelkövetők is tisztában vannak, akik e helyzettel visszaélve hamis vakcinákat árúsítanak az online platformokon. Az ilyen típusú csalásoknak a száma várhatóan jelentős mértékben fog megugrani a valódi vakcina megjelenésével.¹³

A járványhelyzet hatására ugyanakkor EU-szerte megnőtt az egészségügyi hulladék mennyisége is. Utóbbinak a jogellenes elhelyezése ugyancsak potenciális bűncselekményeket helyez kilátásba, tekintettel arra, hogy az jövedelmező lehet a bűnözők, míg veszélyes a közegészség számára.¹⁴

¹⁰ Uo. 5.

¹¹ Uo. 9.

¹² Europol: Viral marketing. Counterfeits, substandard goods and intellectual property crime in the COVID-19 pandemic, 17 April 2020, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/report_covid_19_-_viral_marketing_counterfeits.pdf, 5.

¹³ Uo. 11.

¹⁴ Europol (30 April 2020) 7.

2.2.3. Gazdasági bűnözés

A jelenlegi járványhelyzet és az általa okozott gazdasági következmények várhatóan nagy nyomást fognak gyakorolni az EU pénzügyi rendszerére és banki szektorára. Ez a potenciálisan ingatag gazdasági helyzet ugyanakkor alkalmas körülményeket teremthet a bűnszervezetek számára, hogy az on-shore pénzügyi rendszerrel visszaélve próbálják meg illegálisan szerzett jövedelmüket tisztára mosni. A pénzmosás elleni küzdelem szereplőinek ezért feltétlenül fontos felkészülniük erre az eshetőségre.¹⁵

A 2007-es és 2008-as gazdasági világválságot követően az EU és tagállamai a készpénzes tranzakciók visszaszorításával nagyobb horderejű intézkedéseket vezettek be a pénzmosás megelőzése érdekében. A jelenlegi krízishelyzet és annak gazdasági hatásai komoly próbának fogják kitenni ezen intézkedéseknek a hatékonyságát. A legveszélyesebb és a legjövedelmezőbb bűnszervezetek ugyanis – magasfokú rugalmasságukból és alkalmazkodóképességükből kifolyólag – élni fognak a bűncselekményekből származó jövedelmük tisztára mosásának lehetőségével. Ehelyütt említendő az EU-s székhelyű bűnszervezetek is, akik a pénzmosási tevékenységüket olyan EU-n kívüli országokba fogják áthelyezni, melyekben bizonytalan gazdasági stabilitás idején várhatóan kevesebb ellenállást fognak kifejteni a kétes forrásból származó, nagy mennyiségű tőke felhalmozásával szemben.¹⁶

Az EU gazdasági válsága és recessziója egyes termékek esetében árcsökkenést eredményezhet, ami különösen kedvelt a pénzmosók körében. Ez talán az ingatlanszektorban lesz a leginkább érzékelhető, amely köztudottan a bűncselekményből származó nyereség befektetésére szolgál. A gazdasági nehézségek ugyanakkor a jogkövető polgárok körében is csökkenthetik a könnyvelésen kívüli ügyleteknek és más jogellenes cselekményeknek az erkölcsi küszöbértékét.¹⁷

A készpénzigényes vállalkozások (pl. éttermek, kaszinók, körömbárok stb.) már régóta népszerűnek bizonyulnak az illegálisan szerzett jövedelem tisztára mosásában. Minthogy a pandémia okozta lezárásokból kifolyólag csökkent a készpénznek, mint fizetési eszköznek a relevanciája, kérdéses, hogy a pénzmosás milyen formát fog magára öltetni a jövőben.¹⁸

A COVID-19 járvány okozta gazdasági következmények tehát a fentieknek megfelelően kulcsfontosságú szerepet játszanak az európai szervezett bűnözés alakulásában. Mindez a

¹⁵ Uo.

¹⁶ Uo.

¹⁷ Uo.

¹⁸ Uo.

bűnügyi krízishelyzet középtávú szakaszában válik majd érzékelhetővé, és hosszabb távon fogja levetni bő köntösét.

2.2.4. Kábítószer-bűnözés

A kábítószer-piacot – rugalmasságából és alkalmazkodó-képességéből kifolyólag – ezzel szemben csekély változás érintheti. Jóllehet a korlátozásokból kifolyólag törölték azokat a rendezvényeket, amelyek a szabadtéri fesztiválokhoz hasonlóan az MDMA jellegű szerek fogyasztásának tipikus helyszínéül szolgálnak; nem valószínű, hogy a keresletnek e középtávú csökkenése hosszútávon is fenn fog maradni.¹⁹

Jóllehet a korábbinál alacsonyabb szinten, de a pandémia során is folytatódik a marihuána, a kokain és a heroin kereskedelme. A lezárásoknak és a karanténintézkedéseknek az EU-szintű enyhítésével a rendszeres ellátás várhatóan a járványt megelőző szinten fog folytatódni. Noha az EU kábítószer-piacán, az értékelt vagy tényleges ellátási hiány következtében számos szer vonatkozásában következett be áringadozás, a kínálat stabilizálódásával várhatóan az árak is vissza fognak térni a járványt megelőző szintre.²⁰

2.2.5. Irreguláris migráció

Jóllehet a COVID-19 járványhelyzet során bevezetett lezárások következtében csökkent a bevándorlási hullám, az utazási és mozgási korlátozások enyhítésével növekedni fog az irreguláris migráció és annak elősegítése.²¹

A jelenlegi változásokból kifolyólag (az EU zöldhatárainak az átlépését felváltotta az EU külső határainak a járműben elrejtőzve történő átlépése) a migráncscsempészet körében is újabb elkövetési módok fognak megjelenni. A migráncscsempészek korlátozhatják a csempészett személyeknek a számát, vagy akár több rejtkehelyet is beépíthetnek az útvonalukba²² a fertőzés veszélyének minimalizálása érdekében. Ezen intézkedéseknek a bevezetésével valószínűleg megemelkedik az irreguláris migráció támogatásának az ára is.²³

Ugyan a COVID-19 járvány tényleges gazdasági következményei még nem ismertek, várhatóan jelentős lesz Európa számára, különösen a fejlődő országok gazdaságaira nézve. A Líbiához hasonló afrikai gazdaságokban elhúzódó gazdasági bizonytalanság pedig akár egy

¹⁹ Europol (March 2020) 12.

²⁰ Europol (30 April 2020) 8.

²¹ Uo.

²² Bartkó Róbert: New Legal Solutions in the Hungarian Criminal Law with reference to the Fight against Irregular Migration. European Journal of Multidisciplinary Studies Vol. 4. Issue 2., 2019, 45.; Bartkó Róbert: Az irreguláris migráció elleni küzdelem eszközei a hazai büntetőjogban. Gondola Kiadó, Budapest, 2020, 66.

²³ Europol (30 April 2020) 8.

újabb migrációs hullámot is generálhat az EU irányába, amelyet ugyancsak gondosan kell figyelemmel kísérni.²⁴

Az EU gyengülő gazdasága emellett növelheti az olcsó munkaerő iránti igényt, amely hozzájárulhat a munkavégzési célú kizsákmányolás érdekében folytatott emberkereskedelem növekedéséhez.²⁵

2.3. Hosszútávú szakasz

A COVID-19 járvány szervezett bűnözésre gyakorolt hosszútávú hatását illetően nehéz állást foglalni. Az EU belbiztonságát veszélyeztető jelenségek azonosításához mindenesetre racionális alapot képezhet a már megtörtént válsághelyzeteknek a bűnügyi szempontú vizsgálata.

A 2007-es és 2008-as gazdasági világválság esetében a készpénz bizonyult a bűnszervezeti tranzakciók leggyakrabban használt fizetési eszközének. Ez várhatóan meg fog változni a jelenlegi járványhelyzetben, elvégre a készpénz nélküli és az online kifizetési módszerek – beleértve a kriptovalutát – egyre inkább elterjednek. Jóllehet egyes szektorokban a készpénz domináns maradhat, a bűnszervezeteket is várhatóan érinteni fogja a készpénz nélküli kifizetési módszerekre való átállás folyamata.²⁶

A szervezett bűnözés már számos krízishelyzetben bizonyította hosszú távú nyereségességét. Magasfokú profit-orientátságukhoz ti. magasfokú alkalmazkodó-képesség párosul, melynek köszönhetően a válság idején sem tétlenkednek.²⁷

A gazdasági nehézségeknek kiszolgáltatott társadalmi csoportok ugyanakkor egyre fogékonyabbá válhatnak a szervezett bűnözés kínálatára. A legveszélyesebb bűnszervezetek (pl. a maffia típusú szervezetek), visszaélve a járványhelyzet okozta gazdasági nehézségekkel, feltehetően befolyással üzerkedésre, zsarolásra, valamint uzsora-bűncselekmények elkövetésére fogják toborozni a kiszolgáltatott helyzetben lévő fiatalokat. De természetesen más típusú bűnszervezetek, így pl. lázadó motorosbandák is képesek visszaélni a gazdasági válsághelyzettel, akár ingatlanbefektetések révén, melyek lehetővé teszik számukra jogellenes bevételeiknek a tisztára mosását.²⁸

A korábbi válságokból kiindulva a korrupciós bűncselekményeknek a száma is megugorhat. Különösen azokban az országokban nő meg a korrupció mértéke gazdasági válság

²⁴ Uo.

²⁵ Europol (March 2020) 12.

²⁶ Europol (30 April 2020) 9.

²⁷ Uo.

²⁸ Uo.

idején, ahol az állami szektorban ezidőtájt jelentős fizetéscsökkentésre kerül sor. Elvégre a kevesebb jövedelem és foglalkoztatási arány alacsony kamatlábbal kiegészülve vonzóbbá teheti a hamis befektetési lehetőségeket.²⁹

A gazdaság alakulása ily módon központi szerepet játszik a szervezett bűnözés alakulásában. Minthogy gazdasági válság idején gyakran megváltoznak a fogyasztók elvárásai bizonyos termékekkel és szolgáltatásokkal szemben, a bűnszervezetek folyamatosan keresik azokat a lehetőségeket, melyekkel tovább folytathatják jogellenes ügyleteiket.³⁰

2.3.1. Kiberbűnözés

A kiberbűnözés rendkívül dinamikus, ezért nehéz megjósolni milyen formát fog magára ölteni hosszútávon a jövőben. A kiberbűnözői aktivitás feltehetőleg nem fog csökkenni, s a COVID-19 járvány során megjelenő új típusú fenyegetések e krízishelyzetet követően is jelen lesznek.³¹

A kiberbűnözők támadási felületét jelentős mértékben növelték a pandémia során bevezetett lezárások és karanténintézkedések. Elvégre egyre több magánszemély és vállalkozás választ digitális, illetve online megoldásokat mindennapi ügyleteik intézésére.³²

Az éltkörülményeinkben bekövetkezett változások (pl. távmunka, távoktatás, online vásárlás stb.) viszont nem feltétlenül fognak eltűnni a korlátozások feloldásával. A kiberbűnözők ezért továbbra is keresni fogják a lehetőséget, hogy a járványhelyzet végett megváltozott szokásainkkal a már meglévő vagy újonnan kifejlesztett módszereik révén visszaéljenek.³³

A jelenlegi krízishelyzet végeztével és a korlátozások feloldásával várhatóan megnő a gyermekekkel szemben elkövetett kiberszexuális visszaélések bejelentéseknek a száma, minthogy a COVID-19 járványhelyzetben elkövetett visszaélésekre sorozatban fog fény derülni.³⁴

2.3.2. Irreguláris migráció

A COVID-19 pandémia okozta világszintű recesszió hosszútávon hatással lehet a migrációra. A gazdasági folyamatok ugyanis kulcs szerepet játszanak a bevándorlási hullámoknak, így az irreguláris migráció célországainak a meghatározásában. Jóllehet a

²⁹ Uo.

³⁰ Europol (17 April 2020) 4.

³¹ Europol (30 April 2020) 10.

³² Europol (March 2020) 4.

³³ Europol (3 April 2020) 6.

³⁴ Europol (30 April 2020) 10.

gazdasági világválság az EU gazdaságát is mélybe sújthatja, kényszerítő tényezőként fog hatni a gazdaságilag kevésbé ellenálló országokból érkező vágyó bevándorlók számára. A migráncscsempészhalozatok így feltehetően növelni fogják kapacitásukat elősegítve ezáltal az irruláris migránsok EU-ba vezető és EU-n belüli mozgását.³⁵ Az instabil helyzet emellett fokozhatja az unió terrorveszélyeztettségét is.³⁶

A jogellenes bevándorlási hullámot meghatározó tényezők így várhatóan a következők maradnak: az EU-ban való tartózkodás gazdasági előnyei, a célországok nemzetgazdasági körülményei, valamint a csempésszolgáltatásoknak a költségei. A migráncscsempészet ily módon továbbra is jelentős bevételi forrásként szolgálhat az erre specializálódott bűnszervezetek számára.³⁷

2.3.3. Emberkereskedelem

Amennyiben a COVID-19 járványt recesszió követi, fokozódni fog a kényszermunka és a szexuális kizsákmányolás iránti kereslet és az azt kielégíteni szándékozó EU-n belüli emberkereskedelem. E körben fontos megemlíteni, hogy a kizsákmányolás hagyományos területein (pl. prostitúció, koldulás, lopás, textil- és mezőgazdasági iparág) túlmenően az építőipart, az idegenforgalmat, a vendéglátást, az ápolást és a háztartási szolgáltatásokat is egyre inkább érinti az emberkereskedelem. Az alacsonyabb haszonkulccsal rendelkező vállalkozásoknak a gazdasági válság következtében történő bezárása ily módon nyitva hagyhatja a piacot az illegális vagy olcsó munkaerővel rendelkezők, végső soron az emberkereskedők számára.³⁸

2.3.4. Termékhamisítás

A COVID-19 járvány legnagyobb nyertesei mindeközéig a hamisítók voltak.³⁹ A recesszió ugyanakkor tovább fokozhatja a kiszolgáltatott társadalmi csoportoknak az olcsóbb fogyasztási cikkek iránti keresletét, amelyet várhatóan a hamisított termékekben utazó

³⁵ Uo.

³⁶ Bartkó Róbert (2019): Irregular Migration and Terrorism in the European Union – An Analysis based on Reports of EUROPOL and FRONTEX. *Advances in Politics and Economics*. Vol. 2. No. 1. 16-23.; Bartkó Róbert (2019): Az illegális migráció és a terrorizmus kapcsolata az EUROPOL és a FRONTEX jelentéseire tekintettel. In: Bartkó Róbert (szerk.): *A terrorizmus elleni küzdelem aktuális kérdései a XXI. században*. Gondolat Kiadó, Budapest 167-183.

³⁷ Europol (30 April 2020) 10.

³⁸ Uo. 11.

³⁹ Europol (17 April 2020) 6.

bűnszervezetek próbálnak majd kielégíteni. A fogyasztói kiadásoknak a visszaesése emellett további termékcsoportokkal bővítheti a bűnszervezetek palettáját.⁴⁰

2.3.5. Vagyon elleni bűnözés

A korlátozások enyhülésével a betöréses lopásokra is fény derül, amely várhatóan megnöveli a vagyon elleni bűncselekményekkel kapcsolatos bejelentéseknek a számát. A mozgó bűnszervezetek ugyanakkor fel fognak hagyni jelenlegi passzivitásukkal, és ismételten az EU tagállamait fogják megcélozni.⁴¹ A pandémia során elterjedt „unokaöcs trükk” (magukat orvosnak kiadó személyeket ajánlanak betöréses lopás céljából otthoni COVID-19 tesztelésre) ugyanakkor továbbra is elkövetési módként funkcionálhat.⁴²

Mínthogy az egyéni védőeszközök és az egészségügyi felszerelések iránti továbbra is nagyok ígérkezik a kereslet, gyógyszertárak, kórházak és beszállítóik maradhatnak a bűnszervezetek célkeresztjében. A globális recesszió emellett növelheti az EU és a szomszédos régiók közötti gazdasági egyenlőtlenségeket, ami ugyancsak hozzájárulhat a vagyon elleni bűncselekmények növekedéséhez.⁴³

2.3.6. Gazdasági bűnözés

A COVID-19 járványhelyzet különösen nagy hatást fejthet ki hosszútávon a gazdasági bűnözés alakulására. A korábbi gazdasági világválság idején ugyanis megnőtt a banki csalásoknak, a pénzmosásnak és a korrupciónak a mértéke.⁴⁴

A készpénz régóta funkcionál a bűncselekményből származó jövedelem tisztára mosásának legalkalmasabb fizetési eszközeként. A bűnszervezetek ezért általában készpénzigényes vállalkozások megszerzése révén élnek vissza a válsághelyzet okozta lehetőségekkel. A készpénz jelentőségének, továbbá az említett vállalkozások elérhetőségének csökkenésével a pénzmosás is újabb elkövetési módok elébe néz.⁴⁵

Az ingatlan- és az építőipar várhatóan vonzóbbá válik a pénzmosók számára, tekintettel a beruházásokra és a pénzügyi mozgások igazolhatóságára. A bűnszervezetek emellett továbbra is vissza fognak élni a pénzügyi piaccal a bűncselekményből származó jövedelmük rétegzése

⁴⁰ Europol (30 April 2020) 11.

⁴¹ Uo.

⁴² Europol (March 2020) 10.

⁴³ Europol (30 April 2020) 11.

⁴⁴ Uo.

⁴⁵ Uo. 12.

és integrálása céljából. Rögzített árak hiányában a műalkotásba való beruházás is népszerűvé válhat a bűnszervezetek körében.⁴⁶

A pénzmosók így a készpénzbefizetések foganatosítása érdekében várhatóan gyakrabban fogják igénybe venni fantomcégeiket és off-shore vállalkozásaikat a rétegzés szakaszában, hogy aztán később azt más joghatóság alá utalhassák vagy az integrálás szakaszában ingatlanba fektethessék. Hamis igazoló okiratok előállítására révén a szállítmányozó cégek is várhatóan intenzívebben fognak közreműködni bizonyos termékek vélelmezett importálásában. A gazdasági bűnözés növekedéséhez ugyanakkor a jogi és pénzügyi szektor szakembereivel folytatott széleskörű együttműködés is hozzájárulhat.⁴⁷

3. Konklúzió

A fentiek ismeretében immáron kellő alappal azonosíthatók azok a tényezők, melyek a COVID-19 járvány időszakában központi szerepet játszanak, illetve játszhatnak az európai szervezett bűnözés alakulásában. Az európai bűnüldöző szerveknek ily módon feltétlenül előnyt kell kovácsolniuk az alábbiakban nevesített gyenge pontokból:

- **Megnövekedett online jelenlét:** A pandémia idején egyre több ember tölti munka- illetve szabadidejét az online térben, melynek hatására a rendszeres felhasználók váltak a már meglévő vagy új típusú kibertámadások, csalások és egyéb visszaélések célpontjaivá. S mivel a hamisított áruk jelentős részét online kereskedelmi felületeken kínálják, a bűnözők könnyebben és olcsóbban férhetnek hozzá megnövekedett ügyfélkörükhöz. Elvégre a személyazonosságának az elrejtése és a fedőcégeknek a létrehozása könnyebb online, mint offline kapcsolat esetében.⁴⁸
- **Bizonyos termékek iránti magas kereslet és alacsony kínálat:** Bizonyos termékek, így különösen az egészségügyi termékek és felszerelések iránti magas kereslet, alacsony kínálattal párosulva kedvező feltételeket teremthet a vagyon elleni bűnözés, a hamisított árukereskedelem és egyéb csalások számára. Egy lehetséges gazdasági recesszió ugyanakkor fokozhatja a társadalom toleranciáját ezen termékcsoporthoz a jogellenes forgalmazása iránt.⁴⁹
- **Készpénz nélküli fizetési módok:** A járványhelyzet miatt kialakult fizetési szokások várhatóan a pandémiát követően is jelen maradnak. A gazdasági tevékenységek online

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ Europol (3 April 2020) 11.

⁴⁹ Europol (17 April 2020) 11.

platformra költözésével a készpénzmentes fizetési módok kerültek az előtérbe. S minthogy a készpénz a COVID-19 lehetséges közvetítő közegének számít, az offline tranzakciók is a készpénz nélkül megoldások felé fordultak.⁵⁰

- Fedővállalkozások alapítása: A vállalkozásalapítás egyszerűsödése ugyan sok előnnyel bírt a gazdaság számára, a szervezett bűnözés gyorsan visszaélt vele a COVID-19 járvány beköszöntével, ami leginkább a hamisított árukereskedelemnek és a pénzmosásnak kedvezett.⁵¹
- Gazdasági visszaesés: Az előrevetített gazdasági visszaesés meghatározó befolyást gyakorolhat a szervezett bűnözés alakulására. Hiszen a bűnszervezetek munkát és egyéb szolgáltatásokat kínálva szivároghatnak be a gazdaságilag legyengült közösségekbe, növelve ezáltal társadalmi toleranciájukat Európa-szerte. Az EU tagállamai között kialakuló gazdasági különbségek emellett hozzájárulhatnak a vagyon elleni bűnözés és az emberkereskedelem növekvő tendenciájához is.⁵²

A COVID-19 járványhelyzet okozta korlátozások ellenére a szervezett bűnözés továbbra sem szünetel Európában, s minden korábbinál jobban próbál visszaélni megváltozott életkörülményeinkkel. Ugyan e krízishelyzet valódi hatása még nem ismert, a bűnüldözésnek mielőbb reagálnia kell a bűnügyi közösség által feltárt figyelmeztető jelzésekre.

⁵⁰ Europol (30 April 2020) 14.

⁵¹ Europol (17 April 2020) 10.

⁵² Europol (30 April 2020) 14.

© Czebe András

MTA Law Working Papers

Kiadó: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

Székhely: 1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.

Felelős kiadó: Boda Zsolt főigazgató

Felelős szerkesztő: Körtvélyesi Zsolt

Szerkesztőség: Hoffmann Tamás, Kecskés Gábor, Szilágyi Emese

Honlap: <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

E-mail: mta.law-wp@tk.mta.hu

ISSN 2064-4515